március 15-e

DEGENYEG

Fekete Vince

(Ballada)

szaladj ki nézd meg ki veri a bakancsát a téren hosszan
ki zakatol ki masíroz minek hangja bocskoroké csizmák
cipők bakancsoké nézd meg lélek ki masíroz honnan
jöttek hová mennek lent a téren lent a parkban lent a város
közepében kinek hangja ki zenél ott milyen kürtök
rézfúvósok nézd meg lélek mi az isten senki nem jár arra
nem jár csak a vargák csak a népek inasok ők a segédek nézd
meg lélek kinek hangja ki az aki csattogtatja csizmáján
a sarkantyúját lovak jönnek masíroznak lovagolnak nézd
meg lélek az is lehet lánctalpasok vagy traktorok vagy
szekerek minek ennyi szekér ide nézd meg lélek minek ide
lánctalpasok traktorkerék jó-e lélek az is lehet vargák jönnek
csizmadiák szekeresek az is lehet szekereken degettesek kiabálnak
degenyeget degenyeget jóemberek degenyeget honnan jöttek
hegyen túlról honnan jöttek vízen túlról Kárpátoknak szélirányból
nézd meg lélek tudnom kéne kik azok a hangoskodók nem jön
senki most jártam ott üres a tér éj van szinte nem jár arra
senki lélek s különben is degenyeget minek ma már degenyeget
autóba nem kell ilyen nem kellenek degenyegek nézd meg kérlek
nem alszom jól nem bírom szemem lehunyni nem ragadhat le a pillám
nem nyugodhat meg a testem degenyeget árulnak-e olyan az is mint
az éjjel ez az éjjel nézd meg lélek degenyeget árulnak-e szekeresek
jönnek sorba asszonyok a szekereken inasok és apró népek gyermekecskék
kis segédek nézd meg lélek mire mennek Binder megy el Györffi vágtat
nézd meg lélek Hering Leó mire gondol mit csinál az úton hosszan
mért vonul fel katakattól kocsikerék mért csikorog alól a k ő mért
őröli mért aprítja nézd meg lélek mit mondanak mire jönnek mit
akarnak puskák jönnek milyen puskák zászlók jönnek milyen zászlók
minek jönnek mintha puha halinában nézd meg lélek milyen puskák
vikszolt csizmák mit akarnak vikszolt lelkek mit akarnak nézd meg lélek
szaladj onnan vikszolt lelkek mit akarnak Györffi Binder már rég elment
Fjodorovics hazakészül Hahn Jakabnál kürtőskalács kifogyott
a tekenyőből nézd meg lélek orgonaszó úgy zenélnek szakadok meg
fülem dobja szakad belé nézd meg lélek ugye nem ő Kolonics is
hazakészül Hering Leó farkasostól Hering Leót megették már
lovait is szekerét is megették már felélték már hova készül
nézd meg lélek kik vonulnak hosszan hosszan csapatostul
zászlók jönnek ünnepségek hosszú zászlók lent a téren
pattognak a petárdák is roppannak a gerincek is nézd meg
lélek milyen nyelven milyen nyelven énekelnek milyen táncok
azok ottan nézd meg lélek kik táncolják senki nincsen szépen
mondtam mi ünneplünk feketében nekünk jönnek megmondani
megmondani azért jönnek lovagolnak Budapestr ől Bukarestből
trombitálnak zászlóikkal integetnek hangoskodnak lobogtatják
autóikkal dudálnak és szirénáznak nézd meg jó-e mit
akarnak bevonulnak visszajöttek nézd meg lélek tudnom
kéne piros-fehér-zöld a tér is piros-sárga-zöld a tér is nézd
meg lélek lecserélik felállítnak ledöntenek nézd meg lélek
mit akarnak hoznak visznek mit akarnak ide jönnek minek
jönnek foglyok jönnek hazatartnak nézd meg lélek csak a
varjak vijjognak csak a varjak csak vetési varjak azok csak
a varjak vijjognak fenn rondítanak össze mindent varjak azok
rikácsolnak szarnak össze itten mindent csak a varjak csak
egy műszer hangja kéne sasnak hangját imitáló csak a
fegyverropogást utánzó műszer hangja az kéne csak
varjak ezek elrepülnek nézd meg lélek elrepülnek
elrepülnek tovaszállnak műszer hangja sasnak hangja
fegyverropogásnak hangja vagy a malom gőzgépje tán
szekerek zaja az tényleg szomszédoknak rekedt hangja
jó reggeltek jó reggeltek kakasoknak rekedt hangja
malacok sivalkodása sajtárok és fémedények kapuknak a
nyikorgása kutyák hangos ugatása kéményeken szálló
füst az műhelyekben szorgoskodók hóharmatos piacokon
kosaraikkal toporgók istenkedő népek azok lobog a tűz
forró az enyv műhelyekben katlanokban rossz a kedve a
segédnek csizmaorrok csapdosása ostornyelek parázs készül
rostély alá kolbász készül pecsenye sül vargák jönnek
sorban vargák rúdjaikon csizmák lógnak ide-oda
himbálódznak kirakodnak berakodnak fazekasok szűrösök
és minden népek bőrt csereznek deszkát szabnak gyalulnak
és posztójukat megványolják kapucínert iszogatnak fináncok
a cukrászdákban koldusok is toporognak nádpálcákkal
suhogtatnak tanítók az iskolákban táncmester a tükör
előtt az új figurát próbálgatja veri dobját már a dobos tiszteletes
dohog csendben a plébános plajbászt próbál az ács farag
széles bárddal kovácsok és inasaik fújtatnak a fujtatóval kél a
kovász pékek jönnek hevíteni mindig jönnek cserépkancsók
tölgyfahordók deszkák sorban degenyeg a hátsó részben
fotográfus masinája kattog sűrűn díszben vannak merev
díszben kopasz gyerek apa anya kaszák vágnak suhogtatnak
a határban kertmegében takar a nép mezítlábas lányok jönnek
korsóikkal borvizesek korzón futkos az újságos szenzációóóó
szenzációóó jó idő van derűs nap van de már halkan szél
nyöszörget tornácdeszkát szél nyöszörget ereszeket kerítések
vékony lécét vihar készül hirtelen jön megérkezik eső ered
örvénylik már kavarog is mint a degett...

a könyv

A NYOMOR ABSZURDITÁSA

Kovács Újszászy Péter

Családi drámák, testvérgyilkosságok, nyomor, kiszolgáltatottság egy kis Móricz Zsigmond-, Emilé Zola-, Szávai Géza- és F. M Dosztojevszkij-beütéssel – Shrek Tímea első kötetétől egész biztos, nem alszunk jól éjszaka.

A novellák érdekes kettősséggel ruházzák fel a nyelvet. *Az Árva* címűben például óvó hatalommal is bírnak a szavak, hangot adnak az elesettségnek, de ellensúlyozzák is a kiszolgáltatottságot: *„– Meg tudsz fürödni egyedül? / – Igen, csak a hajamat nem tudom megmosni, azt mindig anyuka csinálja – és már pityergett is. / – Most én fogom.”*

A nyitónovella cselekményében megtaláljuk mindazt, ami aztán később a kötet központi témaköre lesz: a gyereksorsot, a magára hagyatottságot, a kiskorúak kizsákmányolását. *Az Árva* egy olyan kislány történetét körvonalazza, aki nemrég vesztette el rákbeteg édesanyját, és kérdéses, hogy milyen jövő vár rá. Az esztétizáló hajlam teljesen háttérbe szorul.

Shrek Tímea szívbemarkoló vagy épp hátborzongató módon mutatja be a kárpátaljai romagyerekek sorsát. A kötetben nem ritka az erőszak megjelenítése sem, az összetűzések intenzitása a minimalista megjelenítés által lesz figyelemreméltó. A szűkszavúság pedig éppen attól válik igazán hatásossá, hogy az író az erőszakot is beleolvasztja az interakciók tömörségébe: *„– Állítsa le magát! – szóltam rá. / – Magának meg mi köze hozzá? Ne szóljon bele! / – Rángatja a gyereket, megüti, ordít vele, még szép, hogy nem akar magával menni! (...) / – De menni kell anyánk temetésére!”* Bár tömény, nyomorszagú epikával van dolgunk, ez mégsem megy a lélekmelengető aspektusok rovására. E novellájában a szerző hangot ad a gyermeki ragaszkodásnak és hálának is: *„Reggel arra ébredtem, hogy valami nyomja a lábam. A kislány ott feküdt az ágyam végében. Olyan mélyen aludt, hogy sajnáltam felébreszteni. Reggelit készítettem, ő csendben osont ki a konyhába. Megdörzsölte a szemét, aztán mosolygott. Együtt indultunk el otthonról. (...) Minden évben anyák napjára képeslapot készített nekem. Összesen ötöt. Mindet elraktam.”*

A nagy mutatvány 2

A kötet szereplői a kitaszítottságból, a társadalom széléről érkeznek. Az egyik legsikeresebb novella a *Fapulya*, amely egy guberálásra kárhoztatott, értelmi sérült gyerekről szól. A cselekménymag igen egyszerű, de a mű felépítése mégis rendkívül összetett. Az alkotás főszereplője emberi mivoltában szinte teljesen háttérbe szorul, az én-elbeszélő megfi gyelései által él igazán. A főszereplő sorsának megértésében a közeg is sokat segít, amelyben a szerző a szinte teljesen hallgatag főhősét elhelyezi. A városi legendákból, pletykákból derül fény arra, hogy fiatalságuknál és esetenkénti tájékozatlanságuknál fogva a gyerekek azt is viccesnek találják, ami a valóságban elkeserítően rémisztő vagy abszurd.

Shrek Tímea: Halott föld ez – Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2019